CHARAKTERISTIKY POUŽÍVANIA VLASTNÝCH MIEN U ŽIEN MAĎARSKEJ NÁRODNOSTI NA SLOVENSKU¹

KATARÍNA MISADOVÁ

Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

MISADOVÁ, Katarína: The characteristics of the use of proper names in case of Hungarian women in Slovakia. *Journal of Linguistics*, 2016, Vol. 68, No 1, pp. 57 – 70.

Abstract: Usage of personal names of Hungarians – both women and men – as members of a national minority varies not only according to the circumstances of the country which represents homeland to them, but also it varies from specific Hungarian speaking community to community and even from individual to individual.

The study focuses on different forms of first (given) names and family names (surnames) characteristic of female Hungarians living in Slovakia, including the usage of the feminine suffix *-ová* in Hungarian surnames of women. The paper also discusses the topic of particular legislation, regulations and directives concerning the usage of personal names of members of national minorities which, to a large extent especially with women, can influence the choice of the form of their given name and surname.

Key words: usage of personal names, regulations of given names and family names usage among national minorities, various forms of Hungarian women's names in Slovakia

1. ÚVOD

Vo viacjazyčných spoločnostiach na seba jazyky globálne vplývajú. Prirodzene, v štáte, kde je popri úradnom jazyku krajiny prítomných viac menšinových jazykov, vplýva jazyk majority viac na používanie menšinových jazykov ako naopak (porov. Máté, 1998, s. 680; Misad, 2009, s. 71).

Presadzovanie menšinových jazykov na území dnešného Slovenska bolo vždy považované za právnu otázku, a tak je to aj dnes. Na pozadí faktorov jednotlivých dejinných zvrátov, resp. politických období, môžeme konštatovať mocenský vzťah medzi majoritou a minoritou – a v rámci toho takýto vzťah medzi slovenskou majoritou a najpočetnejšou menšinou na Slovensku – maďarskou menšinou.² Vyššie uve-

¹ Príspevok vznikol v rámci realizácie vedeckovýskumnej činnosti organizácie Fórum inštitút pre výskum menšín a v rámci riešenia projektu Vega č. 1/0272/17 *Preklad, kultúra, hybridita a polylingvizmus v kontexte maďarskej literárnej vedy a lingvistiky* na Katedre maďarského jazyka a literatúry Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Za preklad môjho textu do slovenčiny ďakujem Mgr. Perle Bartalošovej, za pripomienky a podnety, ako aj za jazykovú úpravu textu ďakujem recenzentom príspevku a redakcii Jazykovedného časopisu.

² Maďarská etnická skupina v Československej republike sa menšinou nestala zmenou svojho bydliska, ale tým, že územie, na ktorom žila, oddelili od materskej krajiny na základe Trianonskej mie-

dené tvrdenie platí aj pre používanie antroponým: používanie osobných mien etnických spoločností žijúcich v bývalom Československu a na území dnešného Slovenska regulovali/regulujú v jednotlivých historicko-politických obdobiach rôzne zákony a ustanovenia.

2. REGULÁCIA POUŽÍVANIA OSOBNÝCH MIEN V ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKE

2.1. Situácia v čase vzniku prvej Československej republiky (1918)

Na základe 2. odseku zákona č. 11 z roku 1918, ktorý bol prijatý po rozpade Rakúska-Uhorska v deň vzniku prvej Československej republiky 28. 10. 1918, zostali na území novej štátnej formy v platnosti všetky dovtedy platné krajinské a ríšske zákony a nariadenia, pravdepodobne v záujme hladkého prebratia moci (pozri Gyönyör, 1993). Pre nás je to zaujímavé, pretože toto ustanovenie držalo pri živote tie matričné právne regulácie, ktoré boli zavedené v roku 1895 v Maďarsku a ktorých hlavnou zásadou bolo, že mená detí, ktoré sa narodili etnikám patriacim pod štátnu nadvládu, treba zapisovať v jazyku krajiny, čiže po maďarsky. Podľa tohto ustanovenia bolo možné na území národnostných menšín vyžadovať zápis takej formy mena, ktorá bola v tej dobe charakteristická pre materinský jazyk danej menšiny, avšak iba v zátvorke, čo jednoznačne naznačovalo, že národnostné formy mena vo vtedajšom Maďarsku neboli súčasťou úradného mena. To, že sa československá administrácia udomáčňovala pomaly, naznačuje aj skutočnosť, že na maďarských územiach, ktoré boli odobraté Maďarsku, boli matriky vedené ešte ďalšie tri roky po maďarsky (porov. Gyönyör, 1993; Vörös, 2003, s. 619; Misad, 2012).

2.2. Situácia v období rozpadu prvej Československej republiky (1938 – 1945)

Jedna časť území, ktorá bola na základe Trianonskej mierovej zmluvy odčlenená, bola v roku 1938 pripojená k Maďarskému kráľovstvu. V týchto regiónoch boli zrušené činnosti československých matrik a bez ohľadu na to, ako boli zaznamenané jednotlivé mená v predchádzajúcich československých matrikách, rodné (krstné) mená a priezviská Maďarov sa opäť uvádzali v maďarskej podobe (Vörös, 2004, s. 56; Misad, 2015, s. 185).

Práva maďarskej menšiny, ktorá v roku 1939 po rozpade Československej republiky zostala na území slovenského štátu, reguloval § 95 slovenskej Ústavy. Podľa tohto paragrafu „Práva národnostných skupín, uvedené v ústave, platia natoľko, na-

rovej dohody po prvej svetovej vojne. Dôležitým znakom tejto menšiny je, že doteraz tvorí viac-menej uzavretú etnickú enklávu a ňou obývané oblasti susedia s materským štátom (porov. Vörös 2004, s. 69). Podľa sčítania obyvateľstva z roku 2011 žije na Slovensku 458 467 Maďarov, čo je 8,5 % z celkového počtu obyvateľov krajiny. Avšak až 508 714 tisíc, t. j. 9,4 % z celkového počtu obyvateľov má maďarčinu ako materinský jazyk (podľa www.statistics.sk). [Poznámka: V predchádzajúcom sčítaní obyvateľstva z roku 2001 sa hlásilo 520 000 ľudí k maďarskej národnosti a 573 000 ľudí uviedlo maďarčinu ako materinský jazyk (pozri Gyurgyik 2006, s. 19).]

koľko také isté práva v skutočnosti požíva i slovenská menšina na území materského štátu príslušnej národnostnej skupiny“ (pozri Kamenec, 1994, s. 39). Počas krátkeho trvania slovenského štátu sa na zápise mien do matriky nič nezmenilo, vedenie matrik sa zakladalo na praktikách československého obdobia (Vörös, 2004, s. 57; Misad, 2015, s. 185).

2.3. Situácia v rokoch odobratia práv (1945 – 1948)

Vedúci československí politici po druhej svetovej vojne obvinili v Košickom vládnom programe v kapitole o hodnotení situácie približne trojmiliónovú nemeckú etnickú skupinu žijúcu uzatvorene na území Česka a Moravy a 600-tisícovú maďarskú minoritu, ktorá žila jednotne na južnom Slovensku, že svojou podvratnou činnosťou zapríčinili rozpad Československa. Z tohto dôvodu bol na väčšinu Maďarov uplatnený princíp kolektívnej viny, boli zbavení štátnej príslušnosti a práva na ochranu vlastníctva, maďarské školy boli zatvorené a minimalizovali sa miesta, kde sa mohol používať maďarský jazyk (podľa Vadkerty, 1993, s. 8 – 9).

V matrikách sa odobratie práv prejavilo v prekladaní maďarských rodných mien do slovenčiny, resp. v písaní maďarských priezvisk so slovenskou diakritikou (Vörös, 2004, s. 59; Misad, 2015, s. 186).

2.4. Situácia v období socializmu (1949 – 1989)

Na základe zákona č. 245 prijatého po komunistickom prevrate v roku 1948 dostali Maďari žijúci na území Slovenska – po prisaha vernosti³ – späť svoje československé občianstvo (Szabómihály, 2002, s. 21). Modifikovali sa aj praktiky pre matričné zapisovanie, charakteristické pre roky odobratia práv, avšak zákon č. 268 z roku 1949 o matrikách sa týkal maďarského obyvateľstva negatívne: regulácia hovorila o vedení slovenských alebo českých matrik a bez ohľadu na národnosť nariaďovala používanie ženských priezvisk s príponou *-ová* (Gyönyör, 1987, s. 67).

Ustanovenie z roku 1977 č. 22, ktoré hovorilo o uplatnení predchádzajúceho zákona, – pravdepodobne s cieľom zmierniť krivdy – umožnilo, aby tí, ktorí sa narodili pred 1. októbrom 1959, mohli svoje vnútené české alebo slovenské meno modifikovať na základe svojej národnosti,⁴ avšak prípona *-ová* zostala aj naďalej povinnou súčasťou ženských priezvisk príslušníčok maďarskej národnosti (Gyönyör, 1987, s. 65). V roku 1979 vydalo Federálne ministerstvo vnútra Zoznam mien s cie-

³ Maďarov na Slovensku, ktorých obvinili z kolektívnej viny a ktorí prišli o svoje občianstvo, majetok a životné možnosti, komunisti po získaní moci vyzvali, aby prijali slovenskú národnosť s vysvetlením, že prijatie slovenskej národnosti je ich posledná šanca na zabezpečenie slobodného života. Po písomnom sľube vernosti mohli Maďari, ktorí sa nútene stali Slovákmi, takýmto spôsobom získať československé občianstvo (pozri Szabómihály, 2002, s. 21; Misad, 2013, s. 89).

⁴ Rok 1959 je odôvodnený tým, že vtedy vstúpilo do platnosti ustanovenie Federálneho ministerstva vnútra č. 182, ktoré v 2. odseku § 2 umožňuje zápis podoby mena na základe gramatických pravidiel jazyka menšiny.

lom uľahčiť prácu pracovníkom matrik. V 2. prílohe Zoznamu bolo uvedených 85 maďarských rodných (krstných) mien, ktoré v tejto dobe mohli zapísať v matrikách na Slovensku (porov. Vörös, 2004, s. 61; Misad, 2015, s. 187).

2.5. Situácia od pádu komunizmu do vzniku samostatného Slovenska (1989 – 1993)

V roku 1989 nastali vo vtedajšej Československej socialistickej republike dôležiosiahle politické a spoločenské zmeny, ktoré sa v nasledujúcich rokoch odrazili aj pri výbere mien maďarskou menšinou: rodičia sa pokúšali zapísať do matriky čoraz viac maďarských mien – vo väčšine prípadov úspešne –, ale prípona *-ová* stále ostala povinnou súčasťou priezvisk tých žien, ktoré sa hlásili k maďarskej národnosti.

Zástupcovia niektorých slovenských politických strán sa však na zmiernenie prísnosti nariadení týkajúcich sa menšín pozerali s nevôľou, preto cieľom zákona č. 428/1990 o úradnom jazyku v Slovenskej republike, ktorý bol po r. 1989 prijatý medzi prvými, bola regulácia používania menšinových jazykov. Tento zákon – hoci nehovoril o matrikách – sa preslávil ako diskriminačný zákon, ktorý obmedzuje základné jazykové práva národnostných menšín⁵ a ktorého duch sa objavil aj v neskorších zákonoch o používaní menšinových jazykov (porov. Vörös, 2004, s. 61; Misad, 2015, s. 187).

2.6. Situácia od vzniku Slovenskej republiky dodnes (1993 – 2017)

1. januára 1993 vznikla Slovenská republika. Národná rada SR ešte v tom roku prijala zákon č. 300 o mene a priezvisku, ktorý ustanovoval používanie mena a priezviska štátnych občanov Slovenskej republiky. Podľa 1. odseku § 2 pre osoby narodené na území Slovenskej republiky možno ustanoviť viac mien, a to aj cudzojazyčných. Zmenu mena zákon umožňuje v tom prípade, ak ide o zmenu cudzojazyčného mena na jeho slovenský ekvivalent a naopak (pozri 1. odsek § 7). Zmenu priezviska zákon povoľuje vtedy, ak štátny občan Slovenskej republiky je aj štátnym občanom iného štátu a zmenou sa má dosiahnuť priezvisko v tvare, ktorý je v súlade s právnym poriadkom alebo tradíciou tohto iného štátu (pozri 5. odsek § 6); ďalej ak zmena spočíva v zápise ženského priezviska osoby inej ako slovenskej národnosti bez prípony slovenského prechýľovania (pozri 2. odsek § 7). V dôsledku znenia 1. odseku paragrafu 6 („Zmenu mena a priezviska možno povoliť, najmä ak ide o meno a priezvisko hanlivé alebo ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa.“) však v období krátko po nadobudnutí účinnosti zákona boli niektoré žiadosti osôb maďarskej národnosti o zmenu mena a priezviska odmietnuté s odôvodnením, že ich meno/

⁵ Napr. ak príslušníci národnostnej menšiny tvorili v meste alebo obci najmenej 20 % obyvateľstva, mohli v takýchto mestách a obciach používať v úradnom styku svoj jazyk, ale pracovníci štátnych orgánov a orgánov samosprávy obcí nemuseli ovládať a používať jazyk národnostnej menšiny (2 odsek § 6); ďalej verejné listiny sa vydávali výlučne v úradnom jazyku (2 odsek § 3); alebo názvy miest a obcí a ich častí, ulíc, námestí, verejných priestranstiev a iné zemepisné názvy sa označovali výlučne v úradnom jazyku (2 odsek § 4) atď.

priezvisko nie je hanlivé, alebo že sa na zmenu nenašiel osobitný dôvod (pozri Zalaibai, 1995).

Keďže sa vyššie uvedeným zákonom o mene nepodarilo splniť tie záväzky, ktorými sa Slovensko zaviazalo v súvislosti s prijatím do Rady Európy, problematické časti zákona bolo v dôsledku medzinárodného tlaku nútené modifikovať a zahrnúť v novom zákone (porov. Lanstyák, 2000, s. 97; Misad, 2015, s. 187 – 188), a tak § 16 zákona č. 154/1994 Z. z. o matrikách uvádza, že ženské priezvisko osoby inej ako slovenskej národnosti sa zapíše bez prípony slovenského prechýľovania *-ová*: 1. ak o to požiadajú rodičia pri zápise priezviska ich dieťaťa ženského pohlavia do knihy narodení, 2. ak o to požiada žena pri zápise uzavretia manželstva do knihy manželstiev, 3. ak o to požiada žena v súvislosti so zápisom rozhodnutia o zmene priezviska podľa osobitného zákona, ktorý nariaďuje formy priezvisk.⁶ Rovnaký zákon umožňuje všetkým osobám, ktoré nie sú slovenskej národnosti a ich priezviská sú v matrikách zaznamenané v slovenskej podobe, možnosť žiadať zmenu formy ich priezviska na základe ich rodného jazyka⁷ (<http://www.geni.sk>).

3. CHARAKTERISTIKY POUŽÍVANIA PRIEZVISK ŽIEN MAĎARSKEJ NÁRODNOSTI NA SLOVENSKU

Používanie mien Maďariiek na území Slovenska je variabilné. Najviditeľnejším dôkazom toho je, že tá istá osoba v rôznych formálnych aj neformálnych situáciách používa viac foriem mena (porov. Majtán, 1994; Ološtiak, 2001; Vörös, 2003, 2004; Fercsik, 2003, 2007; Blanár, 2005; Misad, 2012, 2013, 2015; Bauko, 2016; Molnár Satinská, 2016; Valentová, 2016), napr.: *Kis Ilona*, *Kisné*, *Ilona Kis*, *Helena/Elena Kisová*, *Helena/Elena Kišová*.

Podobu mena *Kis Ilona* používajú vydaté aj slobodné ženy predovšetkým v neformálnej ústnej komunikácii: pod týmto menom sa predstavujú napríklad novým maďarským kolegom či susedom a pod týmto menom ich pozná aj ich bezprostredné okolie (príbuzní, kamaráti, známi, spolupracovníci). Tie maďarské ženy, ktoré žijú v dominantne maďarskom prostredí aj vo sfére ústnej verejnej komunikácie – napr. na úrade, na pošte, v banke, v lekárskej ordinácii a pod. –, používajú túto podobu mena. Rovnaká podoba sa objavuje aj v písomnej forme, a to najmä v takých písomnostiach (napr. prezenčná listina, zápisnica), v ktorých nie je vopred uvedená úradne zapísaná forma mena danej osoby.

⁶ Slovenský jazykovedec Ján Doruľa na nový zákon o matrikách reagoval takto: „[...] ide tu o vernú službu v presadzovaní zámerov politických predstaviteľov maďarskej národnostnej menšiny. Svoje najostrejšie ostrie obracia na slovenský jazyk; v mene osobnej slobody všetkých občanov Slovenskej republiky, bez rozdielu národnosti, vnáša slobodu do narábania so zákonitostami slovenského spisovného jazyka, t. j. slobodu do ich rešpektovania, do ich bezprecedentného krivenia pomocou hrubého mocenského politického zásahu (Doruľa, 1994, s. 187 – 188; pozri ešte Szabó Mihály, 2002, s. 38).

⁷ Takáto zmena mena na základe ustanovenia druhého zákona je neplatná.

Podoba *Kisné* (*Kis* je priezvisko manžela, formant *-né* poukazuje na to, že žena je vydatá za muža s priezviskom *Kis*) je prvkom neoficiálnych komunikačných situácií, jej používanie je charakteristické hlavne pre staršiu generáciu žien. V písanej podobe sa vyskytuje menej často, a to v rôznych neformálnych situáciách (napr. súkromná korešpondencia, podpis neoficiálneho dokumentu). Túto formu mena väčšina maďarských mladých žien a ani žien v strednom veku na Slovensku nepoužíva ani v neformálnej situácii. Existuje pre to niekoľko možných dôvodov, napr.: 1. žiadne slovenské (a ani československé) ustanovenie nepovoľuje používanie verzií maďarských mien vydatých žien s formantom *-né*, 2. ženy hlásiace sa k maďarskej národnostnej menšine sa pri používaní mena prispôbujú spôsobu pomenúvania žien slovenskej národnosti, 3. mladé ženy a ženy stredného veku pociťujú verziu ženských mien s príponou *-né* za zastaranú a neaktuálnu.⁸

Forma mena *Ilona Kis* je verzia mena, ktorá je charakteristická pre písaný jazyk a vznikla v dôsledku zákona č. 154/1994 o matrikách. Vyššie sme už poukázali na to, že sa na základe spomínaného nariadenia môžu menšinové rodné (krstné) mená, resp. ženské priezviská bez slovenskej prechýľovacej prípony zapisovať do úradných dokumentov – napr. do občianskych preukazov, cestovných pasov, kúpno-predajných zmlúv atď. –, avšak osobné mená sa v úradných dokumentoch väčšinou vyskytujú na základe indoeurópskeho, v našom prípade tzv. slovenského poradia (na prvom mieste rodné meno a na druhom mieste priezvisko). Maďarky na Slovensku túto podobu mena v ústnej komunikácii používajú veľmi zriedka.

Verzia mena *Helena/Elena Kisová* je najčastejšia forma mien u žien maďarskej národnosti na Slovensku v matrikách: prvý člen daných variantov mena so slovenským poradím je slovenský ekvivalent rodného (krstného) mena *Ilona*,⁹ ktorý je na základe frekvenčných ukazovateľov, čiže väčšinového používania v prvom rade *Helena*, zriedkavejšie *Elena*. Pre formu priezviska *Kisová* je charakteristické pripájanie slovenskej prípony *-ová* k maďarskému priezvisku, čo poukazuje na to, že ide o osobu ženského pohlavia. Najfrekventovanejšia forma mena *Helena/Elena Kisová*, ktorá sa prispôbuje používaniu mien majoritnej ženskej populácie, je aj po prijatí zákona o menách z roku 1994 najčastejšou formou zapisovania mien v kruhu maďarských žien na Slovensku. Čiastočne sú dôvodom prijatia takejto formy negatívne dôsledky, ktoré sprevádzajú opustenie prípony *-ová*: ženské priezvisko bez *-ová* dáva jednoznačne najavo maďarský pôvod mena, čo môže znamenať nevýhodu na trhu práce (pozri Kiss, 1994; s. 62, Lanstyák, 2000, s. 137; Vörös, 2004, s. 310 – 311; Misad, 2015, s. 190). Avšak k objektívnemu posúdeniu situácie patrí aj fakt, že existujúce súčasné predpisy regulujúce používanie menšinových mien sú v mnohých prípadoch protichodné, napr. v rôznych slovenských textoch sa bez ohľadu na zápis

⁸ Dané názorové vyjadrenie je výsledok z dotazníkového prieskumu, o ktorom podrobne informujeme v ďalšej časti štúdie.

⁹ Rodné (krstné) meno *Ilona* sa v zozname slovenských úradných rodných mien uvádza ako slovenská úradná podoba mien *Elena* a *Helena* len od r. 1998 (pozri Majtán – Považaj, 1998, s. 128).

v matrikách požaduje zápis s príponou *-ová* (porov. Lanstyák, 2000, s. 97). Zatiaľ čo prevažná väčšina samých menšinových používateľov jazyka považuje takúto formu mena maďarských žien za prirodzenú, názory jazykovedcov sa v tomto smere líšia: niektorí vnímajú príponu *-ová* za súčasť alebo znak zmeny identity (pozri Kiss, 1994, s. 65 – 66; Jakab, 2000, s. 111; Vörös, 2003, s. 137; Vörös – Simon, 2006, s. 358 – 359), podľa iných je dôvodom výberu mena s príponou *-ová* u maďarských žien na Slovensku strach pri používaní maďarskej podoby mena, preto sa napriek maďarskej identite rozhodnú pre zápis priezviska s touto príponou (pozri Vörös, 2004, s. 309).

Forma mena *Helena/Elena Kišová* so slovenskou diakritikou sa vyskytuje u žien maďarskej národnosti, ktoré sa narodili v Československu predovšetkým medzi rokmi 1922 a 1949, resp. u takých, ktorých priezviská v spomínanom období zaevidovali slovenským zápisom. Vo vtedajších matrikách sa mnohonásobne zvýšil počet prípadov, keď sa priezvisko zakončené hláskou zodpovedajúcou maďarskej ortografii prispôbilo slovenskému pravopisu, najčastejšie príklady na zmenu môžeme nájsť v prípadoch *s→š*, ale typické boli aj prepisy v prípadoch *sz→s*, *cs→č*, *zs→ž*, *ny→ň* (porov. Vörös, 2004, s. 311).

4. ZVYKY V POUŽÍVANÍ MIEN U VYDATÝCH MAĎARIEK V MAĎARSKU A NA SLOVENSKU

V tradičných európskych spoločnostiach sa po uzatvorení manželstva mená žien zvyčajne zmenia: preberú priezvisko svojho manžela.

V Maďarsku sa od začiatkov vedenia štátnej matriky dodnes postupne rozširil úradný výber foriem mien u vydatých žien. Pokým matričné právne predpisy z roku 1894, ktoré boli platné od roku 1895, ustanovili nevyhnutne formu *Szabó Jánosné*, tak zákony o rodine z roku 1952 k predchádzajúcej forme predpísali dva nové varianty mena: *Szabó Jánosné Kis Ilona*, resp. *Kis Ilona* (porov. Farkas, 2003, s. 133). V prvom prípade žena preberie celé manželovo meno s formantom *-né*, ktorý poukazuje na to, že je vydatá, a k nemu si pridá aj svoje priezvisko a rodné (krstné) meno. V druhom prípade si zas ponechá celé svoje meno za slobodna. Modifikácia zákona z roku 1974 rozšírila dovtedy predpísaný rad typov mien, a tak popri dovtedy úradne zapísaných menách u vydatých žien sa objavili verzie *Szabóné Kiss Ilona* a *Szabó Ilona*. V Maďarsku je dnes najpopulárnejšia prvá forma (priezvisko manžela s príponou *-né* a celé meno ženy za slobodna), druhú formu (priezvisko muža a rodné meno ženy) mnohí považujú za podobu, ktorá sa šíri na báze cudzieho vzoru, a preto sa jej vyhýbajú (porov. Farkas, 2003, s. 135; Raátz, 2007, s. 174). Nový maďarský zákon o rodine platný od 1. januára 2004 definuje formy mien, ktoré žena môže prijať po uzavretí manželstva takto: a) plné meno ženy za slobodna, b) celé manželovo meno s formantom *-né*, odkazujúcim na to, že je žena vydatá, a celé meno ženy za slobodna, c) manželovo priezvisko s formantom *-né* a celé meno ženy za slobodna, d) man-

želovo priezvisko a rodné (krstné) meno ženy (porov. Farkas, 2003, s. 136, www.mkogy.hu).

Pri pohľade na používanie mien u dnešných vydatých maďarských žien na Slovensku v porovnaní s praxou v Maďarsku si všimame dve odlišnosti: 1. maďarské ženy na Slovensku, prispôsobujúc sa používaniu mien väčšiny, čiže slovenských vydatých žien, preberú po vstupe do manželstva priezvisko manžela a k tomu pripoja svoje rodné (krstné) meno; 2. ich úradne zapísané mená – či už slobodných, alebo vydatých žien – obsahujú príponu *-ová*. Takže Kis Ilona, ktorá vstúpila do manželstva so Szabó Jánosom, v neformálnych situáciách obyčajne používa meno *Szabó Ilona*, zriedkavejšie formu *Szabóné*, kým vo formálnych situáciách používa v prvom rade verziu *Helena/Elena Szabóová* a zriedkavejšie podobu *Ilona Szabó*.

Ak porovnáme používanie mien vydatých Maďariiek na Slovensku a v Maďarsku, môžeme konštatovať, že ženy v Maďarsku si môžu vybrať z viacerých alternatív, pokiaľ slovenská legislatíva maďarským vydatým ženám na Slovensku neumožňuje, aby mohli používať všetky tradičné verzie maďarských manželských mien. Od nadobudnutia platnosti nového zákona o rodine v Maďarsku sa liberalizoval výber manželských mien – čoraz viac žien si vyberá používanie takej podoby mena, keď k priezvisku muža pripojí svoje rodné meno (*Szabó Ilona*) – hoci niektorí odborníci v tom nevidia spoločenské potreby maďarských žien, ale skôr tendenciu používať také formy mien, ktoré prevažujú v krajinách Európskej únie (pozri Takács – Várnai, 2002, s. 182; Raátz, 2007, s. 169). Vydaté maďarské ženy na Slovensku takisto používajú túto podobu mena, ale len v neformálnych komunikačných situáciách, vo formálnych používajú svoje meno v úradne zapísanom poradí, t. j. *Ilona Szabó*. Avšak podľa matrik väčšina maďarských žien na Slovensku – nasledujúc používanie foriem mien u vydatých žien slovenskej väčšiny – aj dnes nesie slovenskú podobu mena, a to *Helena/Elena Szabóová*.

5. VÝSLEDKY PRIESKUMU O POUŽÍVANÍ MIEN MAĎARIEK NA SLOVENSKU

V rokoch 2010 – 2016 sme urobili dotazníkový prieskum o používaní a výbere mien maďarských žien na Slovensku. Výskumnú vzorku tvorilo 104 maďarských respondentiek zo Slovenska. Pri výbere informátoriek sa zohľadňovali tri hlavné aspekty: 1. rodinný stav respondentiek (44 % informátoriek bolo slobodných, 53 % vydatých a 3 % tvorili rozvedené ženy); 2. vek respondentiek (zastúpené sú všetky vekové skupiny od dvadsaťročných až po sedemdesiatročné); 3. ukončené vzdelanie opýtaných (23 % sú univerzitné študentky, 25 % má vysokoškolské vzdelanie, 28 % má maturitu a 24 % sú ženy, ktoré ukončili strednú odbornú školu) (porov. Misad, 2012, 2013, s. 96; 2015, s. 193).

V rámci prvej otázky mali respondentky uviesť úradnú podobu svojho mena. Zo 104 opýtaných iba sedem nesie formu mena typu *Ilona Kis* (maďarské krstné

meno a priezvisko otca v slovenskom poradí) alebo formu typu *Ilona Szabó* (maďarské krstné meno a priezvisko manžela v slovenskom poradí): dve z nich na základe zákona o matrikách z roku 1994 žiadali zapísanie svojho mena v maďarskej podobe, v druhom prípade zapísanie maďarského rodného (krstného) mena a priezviska bez prípony *-ová* žiadali rodičia pri narodení dcéry, odkazujúc na platné ustanovenia. Z výpisu matrik ostatných informátoriek – nezávisle od veku a ukončeného vzdelania – je v prípade slobodných žien uvedená forma mena: *Helena/Elena Kisová* a v prípade vydatých žien forma *Helena/Elena Szabóová*.

Na otázku, prečo respondentky nežiadajú o zapísanie svojho rodného (krstného) mena maďarským pravopisom a priezviska bez prechýľovacej prípony *-ová*, odpovedali nasledovne:¹⁰

„Žijem na území, kde je slovenská väčšina, a zároveň aj študujem v slovenskom meste (v Nitre). Keby som používala svoje meno v maďarskej podobe, neustále by som musela túto podobu vysvetľovať. Pri predstavovaní sa aj takto veľa ľudí pýta, aké meno je Viola, lebo ho ešte nikdy nepočuli, pritom sa vyskytuje aj v slovenskom kalendári.“ (22-ročná vysokoškoláčka)

„Nikdy by mi nenapadlo, že by som mohla, hoci som počula o tomto zákone, aj som o ňom čítala v novinách. Ale mne to nevadí, ak Slováci používajú moje meno v slovenskej podobe a Maďari v maďarskej. Bývam na Slovensku, kde raz hovorím po maďarsky, inokedy po slovensky, možno preto mi nie je čudné, že mám aj maďarské, aj slovenské meno.“ (36-ročná kozmetička)

„V menšinovej situácii sa vždy niečomu treba prispôbovať, takže aj používaniu mena. Už som si zvykla, že aj na úradoch a aj pri komunikácii so Slovákmi používam svoje meno v slovenskej podobe. V mojej práci, v obchode, v autobuse, v mojej dedine ma zas každý oslovuje mojím maďarským menom.“ (42-ročná učiteľka v materskej škole)

„Dlho som o tom rozmýšľala, ale desia ma ťahanice, ktoré s tým súvisia. Moja dcéra pred dvomi rokmi žiadala zapísanie svojho mena v maďarskej podobe, odvtedy sa zastavila už v každej poisťovni, v bankách a na rôznych úradoch, aby zahlásila zmenu svojho mena. Stálo ju to nesmierne veľa času, navyše ešte stále sa jej stane, že ju úradné orgány oslovia staršou, t. j. slovenskou podobou jej mena.“ (48-ročná učiteľka na strednej škole)

„Moja dcéra si zmenila podobu svojho mena na maďarskú nedávno a všade musela platiť za novovydané doklady (aj za občiansky preukaz a cestovný pas, keďže ich potrebovala skôr než o mesiac). Už som na dôchodku, takže je to dobré tak, ako to je. Bývam v maďarskom meste a odkedy nepracujem, tak nikto nepoužíva moje meno v slovenskej podobe.“ (67-ročná úradníčka na dôchodku)

¹⁰ Z dôvodu obmedzeného priestoru v štúdiu uvádzame len najtypickejšie odpovede.

Ďalšia otázka prieskumu bola zameraná na to, či respondentky vnímajú svoje meno ako ukazovateľa svojej národnej identity. V dotazníku sme vymenovali viac konceptov, ktoré charakterizujú národnú identitu, a požadovali sme od informátoriek, aby – v škále od 1 do 4 – označili, ktoré koncepty podľa nich vyjadrujú najvýraznejšie ich maďarskú identitu (porov. Csepeli – Örkény – Székelyi, 2002, s. 24). Z tabuľky je zrejmé, že žiadna veková kategória opýtaných nepovažuje formu mena za dôležitý ukazovateľ identity.

	19 – 29 rokov	30 – 39 rokov	40 – 55 rokov	56 – 70 rokov
spoločný jazyk	3,74	3,35	3,71	3,33
spoločná kultúra	3,79	3,07	3,21	3,35
maďarský pôvod	3,48	3,10	3,12	3,30
miesto narodenia	1,89	2,22	2,48	2,76
maďarská hymna	1,44	2,00	2,12	2,51
maďarské občianstvo	1,87	1,93	1,90	2,04
maďarská vlajka	0,98	1,18	1,53	2,36
maďarská podoba mena	1,10	1,20	1,26	1,97

Ako zaujímavé sa ukázali tie názory, ktoré sa týkajú obľúbenej podoby mien vydatých žien v Maďarsku, a to typu *Szabóné Kis Ilona*. Respondentky sa museli rozhodnúť, že ak by si mohli po uzatvorení manželstva vybrať, či by si zapísali svoje meno v spomínanej podobe do matriky. Všetky okrem jednej informatorky odmietli ponúkanú možnosť, a ako to potvrdzujú aj nasledujúce odpovede, pre maďarské ženy na Slovensku sa táto forma mena nezdá prijateľná:

„Mne táto forma mena pripomína staré časy, neviem si jej používanie predstaviť ani v bežnej reči, aby ma spomínali ako patriacu niekomu. A už vôbec nie ako úradné meno! V žiadnom prípade by som nevyužila túto možnosť.“ (31-ročná inžinierka)

„Nikdy by som nechcela mať takéto meno. Myslím si, že som už aj tým urobila gesto smerom k svojmu manželovi, že som prebrala jeho priezvisko, pravda, neurobila som to ani tak kvôli nemu, ako kvôli svojim deťom, ak sme jedna rodina, aby sme mali aj rovnaké priezvisko.“ (40-ročná predavačka)

„Ani vtedy by som nepoužívala danú formu mena, ak by som mohla. Podľa mňa si zvolia toto meno len tie, ktoré chcú zdôrazniť, že už sú vydaté.“ (42-ročná finančná poradkyňa)

„Mne sa to nepáči, skoro akoby to naznačovalo nadradenosť mužov. Napriek tomu, že som vydatá už tridsať rokov, ešte nikdy som sa nikomu nepredstavovala tak, že som pani toho a toho.“ (54-ročná učiteľka na základnej škole)

„Jednoznačne túto formu mena odmietam, pre mňa to znamená, že žena nevie byť sama sebou, len patrí niekomu. Jaj, a bola by som zvedavá, že koľko mužov by v opačnom prípade prebralo priezvisko svojej manželky.“ (60-ročná úradníčka)

„Keby ma o to žiadal môj muž, tak myslím, že áno. Aj vydaté susedky sme zvykli tak spomínať, že Bekéné, Horváthné.“ (66-ročná kaderníčka na dôchodku)

Na otázku, či podľa ich názoru formu mena *Szabó Ilona* (čiže priezvisko manžela a krstné meno ženy) používajú maďarské ženy na Slovensku v dôsledku vplyvu väčšinového jazyka, sme dostali takúto odpoveď:

„Väčšinový jazyk vždy vplýva na menštinové jazyky, pravdepodobne ide o túto situáciu aj v prípade používania mien. Avšak aj napriek tomu nevnímam ten typ mena ako slovenský, lebo stačí, keď sa pozrieme na používanie ženských mien v krajinách EÚ, zvyčajne aj tam preberú vydaté ženy priezvisko svojho manžela v takejto podobe.“ (20-ročná vysokoškôľáčka)

„Nevnímam túto formu ako slovenskú. Už roky pracujem v Rakúsku, aj tam ženy používajú priezvisko svojho manžela, ak si neponechali po uzatvorení manželstva svoje vlastné priezvisko.“ (29-ročná zdravotná sestra)

„Podľa mňa tento typ mena odráža skôr európske tradície (hoci tam je opačné poradie), považujem ho za praktický. Okrem toho, ako sa dá preložiť Kovács János – ne povedzme do francúzštiny?“ (47-ročná prekladateľka)

„Toto mi ešte nikdy nenapadlo. Aj v Maďarsku používajú vydaté ženy túto verziu mena. Prečo by to bolo slovenské?“ (61-ročná žena v domácnosti)

V rámci poslednej otázky prieskumu sme sa pýtali, či respondentky považujú za prípustné používanie tzv. dvojitych priezvisk (rodné priezvisko ženy pripojené k priezvisku manžela), ktoré sú povolené na Slovensku, ale aj v Maďarsku. Ani jedna z opýtaných neodmietla spomínanú formu, ale možnosť používať túto podobu mena sa páčila vo vyššom podiele univerzitným študentkám, resp. ženám, ktoré majú vysokoškolské vzdelanie.

„Považujem to za veľmi dobré, aj ja to takto plánujem, keď sa raz vydám. Už je tu čas, aby sa uplatnila rovnosť aj v tejto oblasti.“ (23-ročná vysokoškôľáčka)

„Podľa mňa je daná podoba mena čoraz populárnejšia u mladých. Poznám jeden manželský pár, ktorý si vybral toto riešenie. Aj mne sa to páči.“ (32-ročná čašníčka)

„Ked' som sa rozviedla, vzala som si späť svoje meno za slobodna. Ked' som sa vydala po druhýkrát, zobrala som si k nemu priezvisko môjho manžela. Aj naše deti majú toto dvojité priezvisko. U nás sa to osvedčilo.“ (47-ročná prekladateľka)

„Nie je s ním žiadny problém, len je to príliš dlhé.“ (54-ročná vychovávateľka)

„Považujem to za dobré riešenie, ale pravdepodobne sa rozšíri len medzi mladými ľuďmi. Hoci by som bola zvedavá na to, koľko mužov by si pridalo meno manželky vedľa svojho mena.“ (70-ročná učiteľka na dôchodku)

6. ZHRNUTIE

Menšinové situácie predstavujú osobitný priestor v používaní jazyka, platí to aj pri používaní mien a v rámci toho pri používaní antroponým. Tento tematický okruh robí citlivým politika, ktorá sa vyjadruje k vnútorným záležitostiam používania jazyka menšiny.

V štúdií sme skúmali používanie mien u maďarských žien na Slovensku. V úvodnej časti sa podáva prehľad právnych predpisov a ustanovení, ktoré regulovali používanie mien u žien hlásiacich sa k maďarskej národnosti, a to v rozmedzí od r. 1918 v Československej republike až po súčasnú situáciu v Slovenskej republike. Ďalej sme predstavili charakteristické formy mien, ktoré používajú ženy maďarskej národnosti na Slovensku, pričom sa osobitná pozornosť venovala slovenskému prechýľovaniu pridávaním prípony *-ová*. V druhej časti štúdie sme na základe dotazníkového prieskumu hľadali odpoveď na otázku, ako rozmyšľajú maďarské ženy žijúce na Slovensku v menšinovom prostredí o vybraných formách mien, resp. o konvenciách v používaní mien ženami na Slovensku a v Maďarsku.

Na základe výskumu môžeme konštatovať, že ženy maďarskej národnosti na Slovensku charakterizuje dvojaké používanie priezviska. V úradnej sfére sa zaznamenáva slovenský ekvivalent krstného mena a pripájanie prechýľovacej prípony *-ová* k priezvisku (*Helena/Elena Kisová*), kým v neformálnej ústnej i písomnej komunikácii sa používa priezvisko bez prechýľovacej prípony *-ová* a maďarský variant rodného (krstného) mena (*Kis Ilona*). Podľa matrik v obciach s dominanciou obyvateľstva hlásiaceho sa k maďarskej národnosti však v poslednom desaťročí rastie počet ženských mien zapísaných v maďarskej podobe.

Bibliografia

BAUKO, Ján: Prechýľovanie priezvisk u žien maďarskej národnosti na Slovensku. In: Jazykovedné štúdie XXXIII. Prechýľovanie: áno – nie? Eds: L. Molnár Satinská – I. Valentová. Bratislava: Veda 2016, s. 79 – 87.

BLANÁR, Vincent: Morfematické kategórie vlastných mien. In: Jazykové kategórie v teórii a praxi. Ed: J. Kačala. Bratislava: Univerzita Komenského 2005, s. 21 – 52.

CSEPELI, György – ÖRKÉNY, András – SZÉKELYI, Mária: Nemzetek egymás tükrében. Budapest: Balassi Kiadó 2002. 180 s.

DORULA, Ján: K textu vládneho zákona o matrikách. In: Kultúra slova 1994, roč. 28, č. 3. s. 187 – 189.

FARKAS, Tamás: A házassági névviselés új szabályozásához. In: Köszöntő könyv Nyirkos István 70. születésnapjára. Eds: I. Hoffmann – K. Kiss. Magyar Nyelvjárások XLI., 2003, s. 133 – 142.

FERCSIK, Erzsébet: Az elvált nők névviseléséről – a XX. század utolsó fél évtizedének statisztikai adatai alapján. In: Köszöntő könyv Kiss Jenő 60. születésnapjára. Eds: M. Hajdú – B. Keszler – J. Kiss. Budapest: ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézete–Magyar Nyelvtudományi Társaság 2003, s. 614 – 622.

FERCSIK, Erzsébet: Magyarországi asszonynevek a 21. század küszöbén – megőrizni vagy megváltoztatni? In: A nő helye a magyar nyelvhasználatban. Eds: E. Baráth – K. Sándor. Szeged: JATE-Press 2007, s. 159 – 167.

GYÖNYÖR, József: A személynevek anyanyelvi változatainak anyakönyvi bejegyzéséről. In: A hűség nyelve. Csehszlovákiai magyar írók az anyanyelvről. Ed: Zs. Zalabai. Bratislava: Madách 1987, s. 60 – 75.

GYÖNYÖR, József: Közel a jog asztalához. A csehszlovák állam kezdeti nehézségei, területi gyarapodása, ideiglenes alkotmánya, alkotmánylevele és annak sorsa. Pozsony/Bratislava: Madách Könyv- és Lapkiadó 1993. 212 s.

GYURGYÍK, László: Népszámlálás 2001. A szlovákiai magyarság demográfiai, valamint település- és társadalomszerkezetének változásai az 1990-es években. Pozsony: Kalligram 2006. 232 s.

JAKAB, István: Érthetően, alkalomhoz illően! Nyelvi ismeretek és nyelvhasználati tanácsok. Dunaszerdahely: NAP Kiadó 2000. 193 s.

KAMENEC, Ivan: Trauma. Az első Szlovák Köztársaság (1939–1945). Budapest: Aura Kiadó 1994. 158 s.

KISS, Jenő: Magyar anyanyelvűek – magyar nyelvhasználat. Budapest: Tankönyvkiadó 1994. 119 s.

LANSTYÁK, István: A magyar nyelv Szlovákiában. Budapest–Pozsony: Osiris Kiadó– Kalligram Könyvkiadó–MTA Kisebbségi Kutatóműhely 2000. 368 s.

MAJTÁN, Milan: Vývin priezvisk na Slovensku. In: Slovenská reč 1994, roč. 59, č. 1. s. 30 – 37.

MAJTÁN, Milan – POVAŽAJ, Matej: Vyberte si meno pre svoje dieťa. Bratislava: Art Area 1998. 344 s.

MÁTÉ, Jakab: Nyelvi helyzetek – szociolingvisztikai modellek. In: A magyar nyelv rétegződése I. Eds: J. Kiss – L. Szűts. Budapest: Akadémiai Kiadó 1998, s. 673 – 682.

MISAD, Katalin: The Characteristics of Hungarian Women's Names in Slovakia. <http://ahea.net/e-journal/volume-5-2012/37>.

MISAD, Katalin: A magyar nemzetiségű nők névhasználatának jellegzetességei Szlovákiában. In: Nova Posoniensia III. Eds: K. Misad – Z. Csehy. Pozsony: Szenczi Molnár Albert Egyesület–Kalligram Kiadó 2013, s. 86 – 105.

MISAD, Katalin: Mutatvány a szlovákiai magyar nők névhasználati jellegzetességeiből. In: Od jazykovej geografie ku geografii mien V. – zborník prednášok. A nyelvföldrajztól a névföldrajzig – konferenciakötet. Eds: F. Vörös – K. Misad. Pozsony: Szenczi Molnár Albert Egyesület 2015, s. 183 – 203.

MOLNÁR SATINSKÁ, Lucia: Ženy jednej tváre, viacerých mien: Stratégie používania mien Maďariek v Bratislave. In: Prechyľovanie: áno – nie? Jazykovedné štúdie XXXIII. Eds: L. Molnár Satinská – I. Valentová. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 2016, s. 89 – 94.

OLOŠTIAK, Martin: O prechyľovaní cudzích priezvisk v slovenčine. In: Slovenská reč 2001, roč. 66, č. 5, s. 298 – 308.

RAÁTZ, Judit: A nők névviselési szokásai Magyarországon és az EU-ban. In: A nő helye a magyar nyelvhasználatban. Eds. E. Baráth – K. Sándor. Szeged: JATEPress 2007, s. 169 – 177.

SZABÓMIHÁLY, Gizella: A szlovákiai kisebbségek nyelvi jogai és a kisebbségi nyelvhasználat színterei, különös tekintettel a magyar közösségre. In: Magyar nyelvtervezés Szlovákiában. Eds. I. Lanstyák – G. Szabómihály. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó 2002, s. 19 – 40.

TAKÁCS, Judit – VÁRNAI, Judit: Gondolatok a magyar hivatalos személynévhasználatról az uniós csatlakozás tükrében. In: Köszöntő kötet B. Gergely Piroska tiszteletére. Eds. E. Gréczi Zsoldos – M. Kovács. Miskolc: A Miskolci Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke 2002, s. 182 – 185.

VADKERTY, Katalin: A reszlovakizáció. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó 1993. 209 s.

VALENTOVÁ, Iveta: Prechýľovanie priezvisk a jeho vývin na Slovensku. In: Prechýľovanie: áno – nie? Jazykovedné štúdie XXXIII. Eds. L. Molnár Satinská – I. Valentová. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 2016, s. 11 – 22.

VÖRÖS, Ferenc: Adalékok a magyar nevek -ovázásához. In: Köszöntő könyv Kiss Jenő 60. születésnapjára. Eds. M. Hajdú – B. Keszler. Budapest: ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézete–Magyar Nyelvtudományi Társaság 2003, s. 614 – 622.

VÖRÖS, Ferenc: Családnév kutatások Szlovákiában. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó 2004. 592 s.

VÖRÖS, Ottó: A határon túli névkutatás és hozadéka a nyelvi tervezésben. In: Köszöntő könyv Kiss Jenő 60. születésnapjára. Eds. M. Hajdú – B. Keszler. Budapest: ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézete–Magyar Nyelvtudományi Társaság 2003, s. 135 – 138.

VÖRÖS, Ottó – SIMON, Szabolcs: Nyelvtervezés – névtervezés. Személynévhasználat és a szlovákiai magyarok. In: Nyelvi közösségek – nyelvi jogok. Eds. A. Benő – S. Szilágyi. Kolozsvár: Anyanyelvpolitika Erdélyi Szövetsége 2006, s. 343 – 359.

ZALABAI, Zsigmond (ed.): Mit ér a nyelvünk, ha magyar? A „táblaháború” és a „névháború” szlovákiai magyar sajtódokumentumaiból 1990 – 1994. Pozsony: Kalligram 1995. 352 s.

Dokumenty

2002. évi XLIV. számú törvény, ill. 2002. évi XLV. számú családjogi törvény (cstj). [<http://www.mkogy.hu/irom37/0886j>]. (30. 3. 2017)

Novela zákona o mene a priezvisku NR SR č. 300/1993. [http://www.minv.sk/?zakony_mvsvr]. (31. 3. 2017)

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001. Bývajúce obyvateľstvo podľa národnosti, podľa materského jazyka a pohlavia za SR, kraje a okresy. Štatistický úrad SR. Bratislava

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011. Bývajúce obyvateľstvo podľa národnosti, podľa materského jazyka a pohlavia za SR, kraje a okresy. (15. 1. 2017)

Zákon č. 428/1990 Z. z. Zákon Slovenskej národnej rady z 25. októbra 1990 o úradnom jazyku v Slovenskej republike. [<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1990/428/19901025.html>] (10. 7. 2017)

Zákon č. 300/1993 Z. z. Zákon z 24. septembra 1993 Národnej rady Slovenskej republiky o mene a priezvisku. [<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1993/300/19940101.html>] (11. 7. 2017)

Zákon č. 154/1994 Z. z. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky z 27. mája 1994 o matrikách. [<http://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/42044/1/2>]. (17. 1. 2017)

Zákon č. 124/2015 Z. z. Zákon zo 14. mája 2015, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 154/1994 Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. [https://portal.minv.sk/wps/wcm/connect/e2f6654b-f44-4559-992c-9dae30893662/zakon+o+matrikach+124_2015.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=e2f6654b-f44-4559-992c-9dae30893662]. (13. 2. 2017)